

**Verkenning van de samenwerking
tussen het tweedekansonderwijs,
de examencommissie SO
en het secundair onderwijs**

welkom

Inleiding door dagvoorzitter

Dirk Debroey

POV

Kennismaking en informatie- uitwisseling: ‘Hoe een diploma secundair onderwijs behalen?’

- Secundair onderwijs
- Tweedekansonderwijs
- Examencommissie secundair onderwijs
- Reflectie door het departement Onderwijs

‘Hoe een diploma secundair onderwijs behalen?’

Secundair onderwijs

Saskia Lieveyns, voorzitter RSO

Een diploma behalen in het ... secundair onderwijs

Seminarie VLOR - Samenwerking SO-TKO-CE

21 mei 2019

VOLTIJDS SECUNDAIR ONDERWIJS

- Georganiseerd in graden en leerjaren, gekoppeld aan **specifieke overgangs- en toelatingsvoorwaarden**
- Evaluatie ook grotendeels zo georganiseerd: einde schooljaar: oriënteringsattest
  - *A-attest*
  - *B-attest*
  - *C-attest*
- Attesteren per leerjaar is geen verplichting – uitstel studiebekrachtiging tot einde graad

VOLTIJDS SECUNDAIR ONDERWIJS

- Getuigschriften en diploma secundair onderwijs
  - Op einde 1^e en 2^e graad: getuigschrift
  - BSO getuigschrift indien geslaagd voor 2^e jaar 3^e graad
  - **Diploma SO:** geslaagd in laatste jaar 3^e graad
    - ASO, TSO, KSO: 2^e jaar 3^e graad
    - BSO: 3^e jaar 3^e graad

VOLTIJDS SECUNDAIR ONDERWIJS

- Voltijds secundair onderwijs
  - **Lineair** georganiseerd (in meeste scholen)
    - Leerjaren
  - **Modulair** in (enkele experimenteerscholen) beroepssecundair onderwijs vanaf 2^e graad
    - Deelcertificaten die kunnen leiden tot certificaat
    - Attest van verworven competenties
    - Zelfde studiebewijzen als in lineaire bso-opleidingen

BUITENGEWOON SECUNDAIR ONDERWIJS

- Behalen van studiebewijs afhankelijk van opleidingsvorm OV1, OV2, OV3 of OV4
- Binnen OV4: zelfde diploma en studiebewijzen als in voltijds gewoon SO
- Binnen OV3: kan een leerling, door de klassenraad toegelaten tot de kwalificatieproef, van de klassenraad krijgen ofwel:
  - Een getuigschrift van opleiding
  - Een getuigschrift van verworven competenties
  - Een attest verworven bekwaamheden
  - Een attest beroepsonderwijs (vermelding periode van lesbijwoning)

FLEXIBELE MAATREGELEN EN TRAJECTEN

- Maatregelen voor zieke kinderen en kinderen met SOB
  - TOAH, internetonderwijs
  - Spreiding lesprogramma
  - Aanpassing lesprogramma (redelijke aanpassingen, dispenseren)
  - Maatregelen specifiek voor zwangere meisjes
- Vrijstellingen om in te spelen op onderwijsbehoeften (hoogbegaafdheid, leermoeilijkheden)
  - Deelvrijstellingen, vrijstelling enkel i.f.v. Nederlands (vervolg op OKAN)
  - Voorwaarden en principiële beslissing schoolbestuur

FLEXIBELE MAATREGELEN EN TRAJECTEN

- Vrijstellingen voor leerlingen die geslaagd zijn voor bepaalde onderdelen binnen SO
  - Individueel lesprogramma – studiebelasting ongewijzigd
- Maatregelen voor leerlingen i.h.k.v. talenten- of competentiecontext
  - Topsporters
  - Uitzonderlijke artistieke talenten
  - Leerlingen die Se-n-Se volgen
  - Leerlingen die bepaalde OO in het HO willen volgen
  - Leerlingen die een bijkomende kwalificatie in het SO willen behalen

DEELTIJDS BEROEPSSECUNDAIR ONDERWIJS

- 2dagen/week les in centrum voor deeltijds onderwijs
  - Algemene en beroepsgerichte vorming
- 3 dagen/week naar onderneming
- Vanaf 16 jaar
- Flexibiliteit
  - Instappen op elk moment + spreiden opleiding over schooljaren
- Modulaire opleiding
- Traject op maat van de leerling (leerling, werkplek, CDO) + trajectbegeleiding vanuit CDO

DEELTIJDS BEROEPSSECUNDAIR ONDERWIJS

- Doel = behalen diploma SO
- Verschillende studiebewijzen dbso:
  - Attest verworven competenties, certificaat, deelcertificaat
  - Getuigschrift 2^e graad secundair onderwijs
  - Studiegetuigschrift 2^e leerjaar derde graad secundair onderwijs
  - Diploma secundair onderwijs
- Voorwaarden behalen diploma:
  - Minstens 5 schooljaren in SO of leertijd (niet eerste graad)
  - Getuigschrift 2e graad secundair onderwijs
  - Minstens 1 certificaat
  - In voldoende mate doelstellingen van algemene vorming leerplan bereikt.

DUAAL LEREN

- Verankerd in SO en BuSO vanaf 1 september 2019
- Verwerven vaardigheden op 'school' én op werkplek
  - Verhouding hangt af van studierichting
  - Vastgelegd in standaardtraject
- Standaardtraject
  - Clusters van competenties
    - Gebaseerd op ET of OD én één of meer beroepskwalificaties
    - Zowel algemeen vormend als beroepsgerichte competenties
  - 72 standaardtrajecten voor SO
  - 7 standaardtrajecten voor BuSO OV3

DUAAL LEREN

- Instappen: screening op arbeidsrijpheid en arbeidsbereidheid
- Klassenraad
  - Beoordeelt of leerling geslaagd is of niet
  - Trajectbegeleider en mentor van werkplek zijn stemgerechtigd
- Doel = behalen van volwaardige onderwijskwalificatie
- Studiebewijzen SO + BuSO OV4:
  - Behalen van volwaardig onderwijskwalificatie (diploma SO, getuigschriften)
  - Behalen één of meerdere beroepskwalificatie
  - Behalen bewijs van deelkwalificatie
  - Behalen bewijs van competenties

DUAAL LEREN

- Studiebewijzen BuSO OV3:
  - Getuigschrift luik beroepsgerichte vorming en algemene en sociale vorming
  - Bewijs van beroepskwalificatie
  - Bewijs van deelkwalificatie
  - Attest verworven bekwaamheden
  - Attest beroepsonderwijs

CURRICULUM

- **Eindtermen:** minimumdoelen vastgelegd door de overheid, te realiseren op populatieniveau
- **Ontwikkelingsdoelen:** minimumdoelen met inspanningsverplichting (1B en BUSO)
  - wijziging vanaf 1/9/2019
- **Specifieke eindtermen:** doelen, vastgelegd door de overheid, vanaf 2^e graad voor specifieke studierichtingen, bovenop de basisvorming, te realiseren op populatieniveau
- **Vakoverschrijdende eindtermen:** doelen, vastgelegd door de overheid, over de 3 graden SO heen
  - Wijziging vanaf 1/9/2019

CURRICULUM

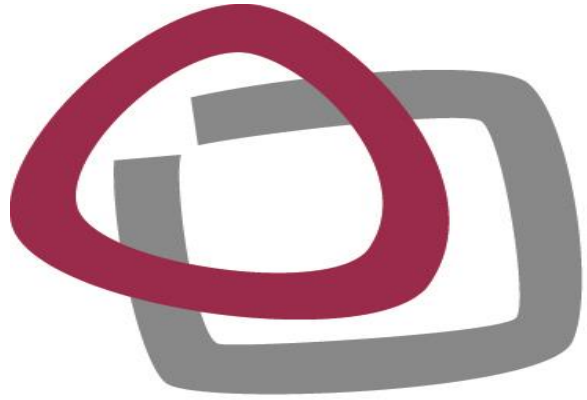
- **Beroepscompetentieprofielen:** geven een gedetailleerde beschrijving van de competenties die een leerling TSO of BSO voor een specifiek beroep in een bepaalde sector moet hebben. Deze profielen worden vastgelegd in een overleg tussen de overheid, de onderwijsverstrekkers en de sector. De competenties dienen gerealiseerd te worden bovenop de basisvorming
- **Eindtermen basisgeletterdheid:** nieuw vanaf 1/9/2019, ingevoerd in de eerste graad, te behalen op individueel niveau
- Deze elementen worden samengevoegd in **curriculumdossiers** en **leerplannen** door de onderwijsverstrekkers, die goedgekeurd moeten worden door de inspectie

‘Hoe een diploma secundair onderwijs behalen?’

Tweedekansonderwijs

Anne Mees, Federatie TKO

Federatie
Tweedekansonderwijs
Vlaanderen vzw

Voorstelling Tweedekansonderwijs

VLOR mei 2019

Tweedekansonderwijs

DOEL

diploma secundair behalen
ASO-TSO-BSO

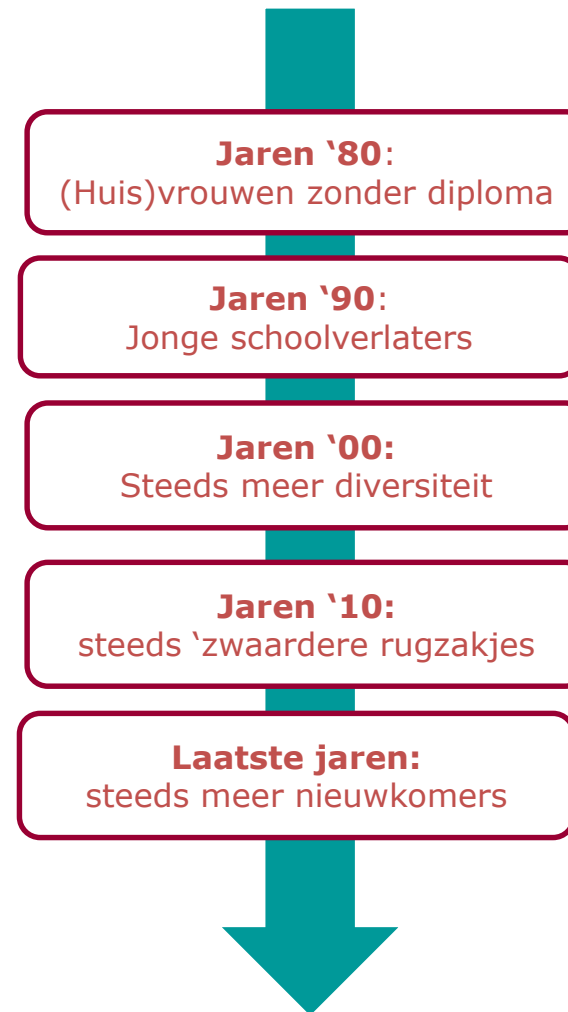
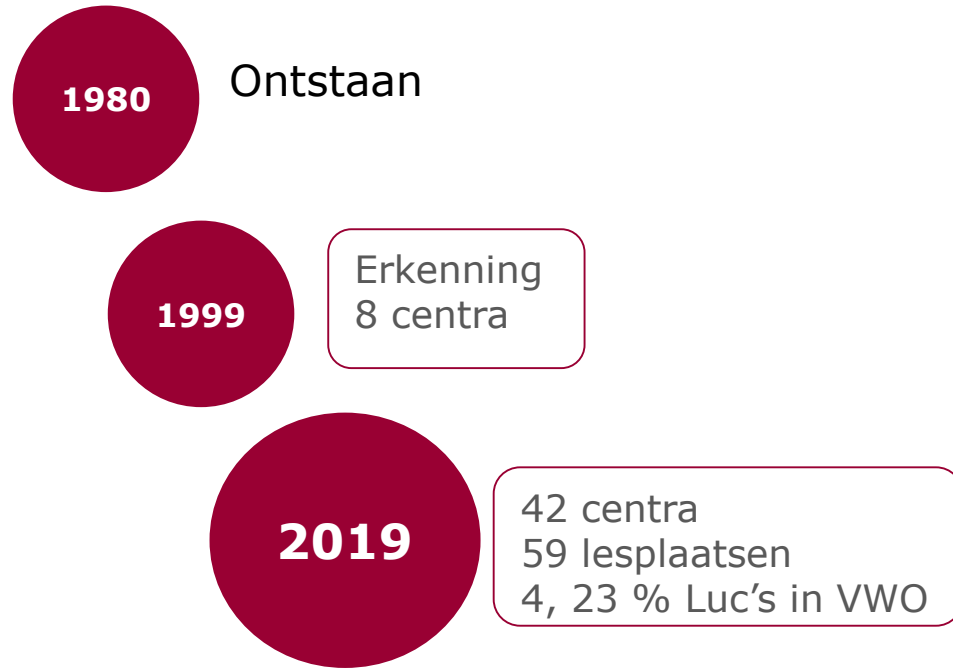
DOELGROEP

ongekwalificeerde uitstroom

VOLWASSENENONDERWIJS

40 jaar TKO

FEDERATIE TKO

- **Netoverschrijdend** overlegplatform van alle TKO-centra, sinds 1982
- Expertisedeling + belangenverdediging

AANBOD

ASO

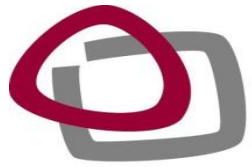
3de graad

- Idem eindtermen en leerplannen SO
- Opleidingen: HUM, EMT, WW, ...
- 8 lesplaatsen

TSO BSO

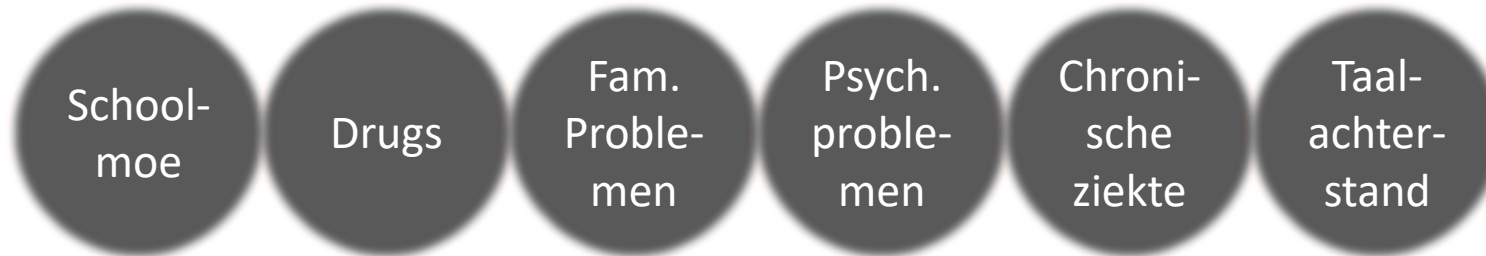
3de graad

- AAV (= aanvullende Algemene vorming) + beroepsopleiding
- AAV: minimum-breed
- 156 diplomeerbare beroepsopleidingen in VWO
- OKOT

DOELGROEP

ONGEKWALIFICEERDE UITSTROOM

- Jong
- Superdiversiteit
- Zware instroombagage
- Uiteenlopende schoolprofielen

Vasev:

21% = hoge mate van uitstelgedrag

39% = ernstige faalangstproblemen

19% = psychisch niet in balans

42% = sterk belemmerende omgevingsfactoren

1 op 4 = ontwikkelingsstoornissen, leerstoornissen of
chronische ziekte

VISKA-onderzoek

- Ongekwalificeerde uitstroom: jong
- Iets oudere vrouwen met jonge kinderen
- Nieuwkomers!!!

Aanpak en methodieken

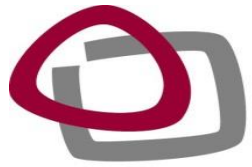

RODE DRAAD

VOOR ALLE CURSISTEN
ongeacht instapniveau
ongeacht rugzakje
ongeacht beperkingen

LEEROMGEVING Creëren

MAXIMALE LEERKANSEN
ONPLOOIINGSKANSEN
SLAAGKANSEN

AANPAK & METHODIEKEN

ORG

- Modulaire opbouw – geen jaarklassysteem
- 2 instapmomenten per jaar
- maximale erkenning van kennis, competenties, voorgaand leertraject

Traject op maat

Uitgebreide screening begin traject

- Vrijstellingskader op basis van rapport (4 jaar)
- Vrijstellingskader op basis van testen
- Individuele intake

elke cursist eigen uurrooster, eigen duur

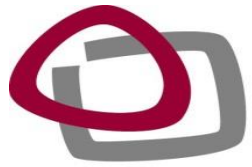

Aanpak & methodieken

Begeleiding

Geïntegreerd kader trajectbegeleiding, zorgbegeleiding, cursistenopvolging:

- ❑ Geïntegreerd:
  - ✓ Zorg + traject + cursistenopvolging= één
  - ✓ Zorgcoö = deel van directieteam
- ❑ Intensieve opvolging van cursist
  - ✓ Veel aandacht voor socio-emotionele begeleiding van instroom tot uitstroom
  - ✓ Gebruik van diagnostische instrumenten, bijv. Vasev
  - ✓ Faalangstbegeleiding, studiebegeleiding
- ❑ Professionalisering
  - ✓ Professionalisering van leerkrachtenteam: Intensieve aandacht voor training, ondersteuning in concrete situaties, uitwisseling, expertise-opbouw binnen leerkrachtenteam
- ❑ Uitbouw van externe expertisenetwerken

Aanpak en methodieken

**Pedagogisch
-agogisch**

DOEL

- ✓ Sterke leeromgeving voor meest kwetsbare cursisten
- ✓ herkenbaarheid, uniformiteit over de modules heen
- ✓ Stimuleren van vernieuwing en samenwerking

Wat?

- sterke afstemming en samenwerking over de modules heen
  - ✓ Herkenbaarheid en uniformiteit
  - ✓ Doordacht en transparant evaluatiebeleid, gericht op het bereiken van de eindtermen - reflectie
- Klasmethodieken gericht op differentiatie
  - ✓ Competentiegericht onderwijs, activerende werkvormen,
  - ✓ Remediërend onderwijs: Feedback en feedforward
  - ✓ UDL
  - ✓ Voortdurend experiment en innovatie
- Integratie taalbeleid – NT2 methodieken

Knelpunten

schoolniveau

- ❑ Kwetsbaar publiek – zeer gelaagde problematieken die het lesvolgen verhinderen
- ❑ Snelste (en makkelijkste) manier naar een diploma, motivatie laag

Onderwijs-landschap

- ❑ Weinig gekend/bemind in SO
- ❑ Combinatie EC/TKO:
  - ✓ Werken vanuit verschillende kaders
  - ✓ verschillende wijze van vrijstellen
  - ✓ Erkenning AAV
- ❑ Verschillende wegen naar diploma, maar lat/kader eindmeet/kader niet dezelfde:
  - ✓ Deeltijds onderwijs en syntra
  - ✓ Examencommissie: kader is verschillend – vaak vluchtweg, vooral voor ASO.

Knelpunten

Onderwijs- landschap

- ❑ Tendens: nieuwe beroepsprofielen op hoger niveau dan niveau 4
  - ✓ druk van beroepsorganisaties
  - ✓ bewaken van niveau secundair onderwijs, bewaken van gelijke eindtermen, bewaken van afstemming SO?
- ❑ Beleid VDAB: algemene vorming versus snelle toeleiding naar werk/knelpuntberoepen
  - ✓ AAV
  - ✓ beroepsopleidingen
- ❑ Gebruik woord 'diploma' in VWO niet eenduidig

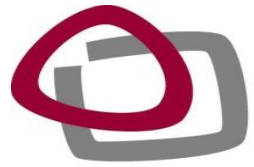
Opportunities for cooperation

Samenwerking SO

- 'warme overdracht' van cursisten
  - ✓ TKO nog weinig gekend
  - ✓ Werking en mogelijkheden nog weinig gekend
- Uitwisseling m.b.t. M-decreet
  - ✓ Zorgbegeleiding
  - ✓ Pedagogisch-agogisch
- Meer afstemming met SO inzake diplomarichtingen in VO

Samenwerking EC

- Afstemming van de kaders
- Maximale uitwisseling van attesten
- Samenwerking vrijstellingsproeven

opportunities

Andere afstemming

- ❑ Maximale afstemming van alle tweedekanswegen:
  - ✓ Idem diploma = idem kwaliteitseisen
  - ✓ Afstemming deeltijds onderwijs
- ❑ Afstemming met VDAB: AAV is leerrecht voor elke volwassene

‘Hoe een diploma secundair onderwijs behalen?’

Examencommissie SO

Griet Van den Eynde, Examencommissie SO

Examencommissie

28 augustus 2018

Examencommissie

Een nieuwe kans

- zelfstudie
- beperkt aanbod
- verplichte infosessie

Profiel kandidaat

Evolutie

- steeds jonger
- meestal schoolmoe
- vaak nood aan een flexibel traject
- vaak in combinatie met school of werk

Enkele cijfers

2018

- 5.7384 kandidaten
- 1.321 uitgereikte diploma's & getuigschriften
- 51.352 georganiseerde examens, 35.608 afgelegde examens
- gemiddeld slaagpercentage van 57%

Modernisering

Derde graad bso

Niet langer de makkelijke weg naar een diploma

- arbeidsmarktgericht traject
- 6 maanden relevante werkervaring
- competentiegerichte evaluatie met portfolio en assessments

Modernisering

Eerste graad

Nieuwe examenprogramma's

- B-stroom juni 2020
- A-stroom januari 2021

Samenwerking

Flexibiliteit voor kandidaten

- correcte info op maat van de kandidaat
- vrijstellingenbeleid

Knelpunten

- regelgeving secundair onderwijs vs volwassenenonderwijs
- elke school een eigen beleid

‘Hoe een diploma secundair onderwijs behalen?’

Reflectie

Chama Rhellam, departement Onderwijs en
Vorming

Discussietafels: opportuniteiten voor samenwerking en afstemming

- 2 x 40 min.
- Heterogene groepen van 7 of 8 personen

Discussietafels: ronde 1

Op welke manier kan er **samengewerkt** worden tussen SO, TKO en EC om leerlingen of cursisten zo snel mogelijk naar het juiste traject te oriënteren?

- Kunnen verschillende trajecten gecombineerd worden? Kunnen trajecten op maat uitgewerkt worden, bestaande uit elementen van bv. TKO en SO of TKO en CE?
- Op welke manier kunnen de verschillende actoren leren van elkaar, onder meer op vlak van doelgroepenwerking, ondersteuning en begeleiding?

Discussietafels: ronde 2

1. Wat is mogelijk qua samenwerking op korte termijn, binnen de huidige regelgeving?
2. Welke aanpassingen zijn nodig om meer samen te werken op lange termijn?
3. Hoe gaan we verder na dit seminarie?

Plenaire uitwisseling, conclusies en vooruitblik

- Verslag uit de groepen
- Roundup door de dagvoorzitter

Broodjeslunch